

ניסן התשע"ג

בס"ד

השיעור מוקדש לעילוי נשמת מנחם אביצור בן יהודה אריה ז"ל

נס גלוי ונס בדרך הטבע

לפרשת צו (על פי שיעורים של הרב נבנצאל והרב שרלו)

8. הגר"א דסלר זצ"ל בספרו "מכתב מאליהו" (חלק א')

עמוד 177

"אם נשוב ונשאל אותם: מה הם "סיבה ומסובב", מדוע ה"מסובב" נולד מן ה"סיבה"? למשל, מה יסבב ויוליד את צמיחת התבואה? יענו הם: הלא דבר פשוט הוא! הקרקע שהוכשרה על ידי חרישה, הזריעה וההשקיה, הן הסיבות הטבעיות הגורמות לגידול התבואה. ואם נוסיף ונשאל: ומדוע גורמים מעשים אלה את גידול התבואה? ילעגו לנו וישיבו: הלא תראו בעיניכם שכך זה תמיד! אם כן בהכרח צריך לאמור שהמעשים האלה הם הסיבות אשר חקק השי"ת חוק קבוע בעולם אשר הסבות הללו יגרמו את גידול התבואה: והיינו דרך הטבע". אך כשנדייק יותר, ונתעמק, תעמוד השאלה לפנינו: הן עכ"פ לא נדע המהלך למה הסיבה מסבבת המסובב... "ונוצייר נא לנו: אילו ראינו קבר אשר המת שנקבר בו כבר נאכל כל בשרו ויהי לעפר, והנה לאט לאט מעומק הקבר מתחיל לצמוח גוף אדם ועולה דרך הקרקע, והקבר נפתח ועולה אדם חי ככל החיים, מה היינו אומרים לזה? האם אין זה נס גדול של תחיית המתים? ואם כן למה לא

נבחין נס זה בתבואה הנזרעת בקרקע והזרע נרקב לגמרי, ואחר כך הוא צומח מתוך הריקבון? האין זו תחיית המתים ממש, בלי הפרש? בוודאי כן הוא....

אבל האמת היא שאין בין נס לבין טבע שום הבדל, הכול נס הוא! כל העולם כולו אין לו שום סיבה זולת רצונו יתברך. ורצונו היינו מעשיו והנהגתו, כי כל מה שעולה על רצונו מתהווה מאליו. רק זה שאנו מכנים בשם "נס" הוא רצון שיתהווה עניין שלא הורגלנו בו, וממילא החידוש פויל בנו להתעורר לראות בו את יד ה'. וזה שאנו קוראים טבע הוא אשר רצונו יתברך שיתמיד באופן אחד אשר נהיה מורגלים בו. ויהיה מקום לנסות את האדם, אם גם בכזה יראה אך את רצון ה' לבד, או יחשוב שמסר

1. חגיגה פ"א מ"ח:

"הלכות שבת חגיגות ומעילות כהררים תלויים בשעה, מקרא מועט והלכות מרובות"

2. ויקרא ו, ה:

"וְהָאֵשׁ עַל הַמִּזְבֵּחַ תִּקְדַּח בּוֹ לֹא תִכְבֶּה" "אֵשׁ תָּמִיד תִּקְדַּח עַל הַמִּזְבֵּחַ לֹא תִכְבֶּה".

3. הרמב"ם הל' תמידין ומוספין ב ו:

"המכבה אש המזבח לוקה, שנאמר "לא תכבה" "אפילו גחלת אחת, ואפילו הורידה מעל המזבח וכיבה לוקה"

4. הגמרא במסכת יומא כא:

"אע"פ שאש יורדת מן השמים מצווה להביא מן ההדיוט"

5. ויקרא ט, כד:

"וַתֵּצֵא אֵשׁ מִלִּפְנֵי ה' וַתֹּאכַל עַל הַמִּזְבֵּחַ אֶת הַעֹלָה וְאֶת הַחֲלָבִים וְיָרָא כָּל הָעָם וַיִּרְאוּ וַיִּפְּלוּ עַל פְּנֵיהֶם"

6. שירו של המשורר אהרון זאב, קצין חינוך ראשי הראשון של צה"ל 'אנו נושאים לפידים':

אנו נושאים לפידים נס לא קרה לנו – פך שמן לא מצאנו,

בלילות אפלים לעמק הלכנו,

זורחים השבילים ההרה עלינו,

מתחת רגלינו. מעיינות אורות

ומי אשר לב לו, הגנוזים גילינו.

הצמא לאור – נס לא קרה לנו –

ישא את עיניו ללבו פך שמן לא מצאנו,

אלינו, בסלע חצבנו עד דם

לאור –

ויבא! ויהי אור!

7. תנא דבי רבי ישמעאל: בבא מציעא מב:

אין הברכה מצויה אלא בדבר שאין העין שולטת בו, שנאמר יצו ה' איתך את הברכה באסמך"

מאיך גיסא, שבח הוא לקב"ה שלא נטש אותנו בעולמו, אלא הוא משגיח ומלווה אותנו, ואף הותיר לעצמו דרכים להתגלות בעולם לעיתים מאחורי המציאות ולעיתים בנס המופיע על הבמה הקדמית. הופעתו בנס גלוי דוחקת את רגליו של האדם, ומצמצמת את הופעת צלם האלוקים שבו.

...הבחנה זו תביא אותנו למעט בסיפורי אותות ומופתים על צדיקים המהווים לנו מורי דרך, ולהדגיש דווקא את מעשיהם בתחום הבחירה הראויה והולכתנו בדרך התובעת מאתנו לממש את צלם אלוקים המופלא שבתוכנו;

הכרעה זו תביא אותנו להביט נכוחה אל פני המציאות, ולהתנהל בתוכה ולא בציפיות להופעה ניסית, גם בשל העובדה שאין אנו רוצים וחפצים להיות "גרועים"; הבחנה זו תביא אותנו לקביעת היחס הנכון שבין מעשי אדם למעשה אלוקים;

15. מלאכי ג' :

"הנה אנכי שולח לכם את אליה הנביא לפני בוא יום ה' הגדול והנורא. והשיב לב אבות על בנים ולב בנים על אבותם, פן אבוא והכיתי את הארץ חרם."

השי"ת כוחות לטבע – ושבתוך הטבע יש גם לאדם עצמו כוח לפעול בדרך סיבה ומסובב. ולפי זה הטבע איננו במציאות הכלל, אלא הוא רק כאחיות עיניים לאדם כדי שיהיה לו מקום לטעות וגם לבחור באמת.

9. הגמרא תענית כה :

"מי שאמר לשמן וידלוק הוא יאמר לחומץ וידלוק".

10. הגמרא סוטה מח, ע"ב :

"מי שיש לו פת בסלו ואומר מה אוכל למחר, אינו אלא מקטני אמנה".

11. הגמרא ביצה טז, ע"א :

כל מזונותיו של האדם קצובים לו מראש השנה ועד יום הכיפורים (של השנה הבאה) חוץ מהוצאות שבתות וימים טובים ותלמוד תורה לבניו. שאם פחת - פוחתין לו, ואם הוסיף - מוסיפין לו.

12. שמות יד כא :

"וַיֹּאמֶר ה' אֶת הַיָּמִים קָדִים עָזָה כָּל הַלַּיְלָה וַיִּשָּׂם אֶת הַיָּמִים לְחֶרֶב וַיִּבְקְעוּ הַיָּמִים"

13. הגמרא בשבת נג ע"ב :

"תנו רבנן: מעשה באחד שמתה אשתו והניחה בן לינק, ולא היה לו שכר מניקה ליתן, ונעשה לו נס ונפתחו לו דדין כשני דדי אשה והניק את בנו.

אמר רב יוסף: בא וראה כמה גדול אדם זה, שנעשה לו נס כזה!

אמר לו אב"י: אדרבה, כמה גרוע אדם זה שנשתנו לו סדרי בראשית!

אמר רב יהודה: בא וראה כמה קשים מזונותיו של אדם, שנשתנו עליו סדרי בראשית. אמר רב נחמן: תדע, דמתרחיש ניסא ולא אברו מזוני"

14. מאמר הרב יובל שרלו :

לעולם הניסים יש משמעות מקבילה גם בעולמו של האדם. עצם קיום ניסים משפיע על חיי האמונה של מבקש ה'... עד כמה מכניס האדם המאמין את אפשרות הנס למערכת שיקוליו; עד כמה נכון לבנות את יחסנו לצדיקים וגדולי ישראל לאור סיפורי מופתים בהם התבררה יכולתם לעשות ניסים; האומנם מידת הביטחון שבאדם מכוונת להתבססות הכרעותיו ביחס לעתיד על אפשרות הנס; האם ההליכה לצדיק מבוססת על הנס המופלא שבדברי חז"ל "צדיק גוזר והקב"ה מקיים...?

...שכן, משעה שנוצר האדם בצלם אלוקים ונאמר לו כי ייעודו הוא לפרות לרבות ולרדות בדגת הים ובעוף השמיים, כביכול צמצם ריבונו של עולם את עצמו ופינה חלל להופעת האדם. הופעה זו נוגעת למעשיו של האדם בעולם הטבע, ולסמכות בעולמה של תורה לא בשמיים היא, ולעיתים אף אומר הקב"ה "נצחוני בני".